

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ХАДЖИЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 22373/04 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

23 октомври 2012 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

18/03/2013

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал.2, б. „в” от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Хаджиев срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ като Отделение, състоящо се от:

Лех Гарлицки (Lech Garlicki), *председател*,

Давид Тор Бьоргвинсон (David Thór Björgvinsson),

Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),

Георге Николау (George Nicolaou),

Здравка Калайджиева,

Небойша Вушинич (Nebojša Vučinić),

Винсент А. де Гаetano (Vincent A. De Gaetano), *съдии*,

и Фатош Арачи (Fatoş Araci), *заместник-секретар на Отделението*,

след проведено закрито заседание на 2 октомври 2012 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 22373/04 г.) срещу Република България, подадена на 14 юни 2004 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от българския гражданин г-н Румен Алеков Хаджиев ("жалбоподателя").

2. Жалбоподателят е представляван от г-н М. Екимджиев г-н А. Кашъмов – адвокати, практикуващи съответно в град Пловдив и град София. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент, г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди по-специално, че спрямо него са използвани специални разузнавателни средства и че той не е разполагал с ефикасни правни средства за защита в това отношение.

4. На 10 декември 2008 г. Съдът (Пето отделение) решава да изпрати на правителството уведомление за оплакванията относно твърдяна намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на личния живот и на тайна на кореспонденцията и твърдяна липса на ефикасно правно средство за защита в това отношение. Съдът решава също да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата (чл. 29, ал. 1 от Конвенцията).

5. След реорганизацията на отделенията на Съда от 1 февруари 2011 г. жалбата е прехвърлена на Четвърто отделение на Съда.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

1. Жалбоподателят е роден през 1948 г. и живее в град Шумен.

А. Първото искане за предоставяне на достъп до обществена информация

7. На 21 юни 2001 г. жалбоподателят подава заявление до председателя на Шуменския окръжен съд с цел да бъде информиран писмено дали този съд е издавал разрешение за подслушване на разговорите му. По-късно той уточнява, че искането му не се отнася до настоящото подслушване; той просто искал да знае дали такива заповеди са издавани за минали периоди. Жалбоподателят обяснява, че се нуждаел от тази информация, за да е в състояние да реши дали да предяви иск срещу властите за непозволено увреждане.

8. На 23 октомври 2001 г. председателят на Шуменския окръжен съд дава указания на жалбоподателя да уточни периода, по отношение на който иска информация, и го препраща към министъра на вътрешните работи.

9. На 25 октомври 2001 г. жалбоподателят изпраща писмо до министъра, но не получава отговор.

10. След това той отново пише до председателя на Шуменския окръжен съд и повтаря искането си за информация, като уточнява, че тя се отнася за периода между 1 януари 1996 и 1 ноември 2001 г. Председателят на съда пише на молбата „Налице е отговор”.

11. Жалбоподателят обжалва пред съда това, което той счита за мълчалив отказ да му се предостави исканата информация. На 21 юли 2003 г. Варненският окръжен съд, на когото е прехвърлен случаят, отхвърля жалбата на жалбоподателя, постановявайки, че търсената от него информация е класифицирана.

12. След жалба от страна на жалбоподателя Върховният административен съд постановява окончателно решение от 12 февруари 2004 г. (реш. № 1195 от 12 февруари 2004 г. по адм. д. № 9881/2003 г., ВАС, V о.), с което оставя в сила решението на подлустоящия съд. Съдът най-напред посочва, че при обжалването на мълчаливия отказ е длъжен да се произнесе по законосъобразността му с оглед фактическите и правни основания на искането и предполагаемите съображения за отхвърлянето му. Той продължава като посочва, че макар в Конституцията да е залегнало правото на достъп до обществена информация от държавен орган, това право е обект на ограничения, например когато информацията е класифицирана. Видно от съответните разпоредби на Закона за

специалните разузнавателни средства от 1997 г. (вж. параграфи 23 – 24 по-долу), информацията, която се отнася до използването на специални разузнавателни средства, е класифицирана. Поради това отказът да се предостави такава информация е съвместим с Конституцията и с чл. 8 от Конвенцията. Доводът на жалбоподателя, че отказът е в нарушение на законодателството в областта на защита на личните данни, е безполезен, тъй като материалите, събрани чрез използване на специални разузнавателни средства попадат извън приложното поле на това законодателство, както и информацията за това дали е било разрешено такова използване. Допълнителните аргументи на жалбоподателя, че информацията, която той иска, не е държавна или служебна тайна по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация от 2002 г. и може да бъде оповестявана поради изтичането на двугодишния срок за защита на класифицираната информацията, също са напразни, тъй като този закон не се прилага с обратна сила.

Б. Второто искане за предоставяне на достъп до обществена информация

13. Междувременно на 30 май 2003 г. жалбоподателят още веднъж подава заявление до председателя на Шуменския окръжен съд да му предостави информация дали в периода между 1 ноември 2001 и 29 май 2003 г. е разрешавано използването на специални разузнавателни средства по отношение на него. Председателят на съда отказва да разгледа заявлението му в очакване на резултата от процедурата по съдебно обжалване, посочена в параграфи 11 – 12 по-горе.

14. Жалбоподателят обжалва пред съда това, което той счита за мълчалив отказ да му се предостави исканата информация. На 28 октомври 2003 г. Варненският окръжен съд отхвърля жалбата му, като постановява, че исканата от него информация е класифицирана.

15. След жалба от страна на жалбоподателя Върховният административен съд с окончателно решение от 15 май 2004 г. (реш. № 4408 от 15 май 2004 г. по адм. д. № 996/2004 г., ВАС, V о.) потвърждава решението на по-долустоящия съд. Съдът постановява, че искането на жалбоподателя правилно е отхвърлено, тъй като информацията за използването на специални разузнавателни средства е класифицирана. Данните, събрани след разрешение за използване на специални разузнавателни средства, и самото разрешение за използването на такива също са класифицирани. Съдът продължава, постановявайки също, че фактът, че използването на специални разузнавателни средства може да бъде разрешено единствено от председателите на окръжните съдилища, е достатъчен, за да се осигури независим съдебен контрол върху дейността на администрацията и да

се гарантира защита на правата на гражданите от тяхното неоснователно ограничаване. Съдът приема също, че отказът да се предостави исканата от заявителя информация не е в нарушение на правата му по чл. 10 от Конвенцията, тъй като втората алинея на този член допуска ограничения на правата, предвидени в първата алинея. Интересите, посочени във втората алинея, са обществени ценности от по-висша степен в сравнение с правото да се получи и разпространява информация, и за тяхната защита е допустимо известно ограничаване на правата на отделната личност.

В. Третото искане за предоставяне на достъп до обществена информация

16. На 4 февруари 2008 г. жалбоподателят отново отправя искане до председателя на Шуменския окръжен съд да му предостави достъп до информация дали в периода между 1 януари 1996 и 3 февруари 2008 г. по отношение на него са използвани специални разузнавателни средства. На 6 февруари 2008 г. председателят на съда отговаря, че исканата от заявителя информация е класифицирана.

17. Жалбоподателят обжалва пред съда. Всички съдии в Шуменския административен съд си правят отвод от участие в делото и то е прехвърлено на Разградския административен съд.

18. На 24 септември 2008 г. Разградският административен съд отхвърля жалбата на жалбоподателя, постановявайки, че информацията, свързана с използването на специални разузнавателни средства, и данните, получени чрез такива средства, са класифицирани и не попадат в обхвата на законодателството за достъп до обществена информация. Освен това съгласно чл. 33 от Закона за специалните разузнавателни средства от 1997 г. (вж. параграф 24 по-долу) лицата, на които са станали известни факти и сведения за специални разузнавателни средства, използвани при условията и по реда на този закон, както и събраните данни, са длъжни да не ги разгласяват. Съдът продължава като по-нататък постановява, че отказът за предоставяне на исканата от заявителя информация не е в нарушение на правата му по чл. 8 или чл. 10 от Конвенцията, тъй като алинеи 2 на тези членове допускат ограничения на правата, предвидени в алинеи 1. Интересите, посочени в алинеи 2, са обществени ценности от по-висша степен в сравнение с правото да се получи и разпространява информация, и за тяхната защита е допустимо ограничаване на правата на отделната личност. Фактът, че Законът за специалните разузнавателни средства от 1997 г. изисква разрешение от съда за използването на специални разузнавателни средства, осигурява независим съдебен контрол върху дейността на администрацията и е достатъчна гаранция срещу неоснователно ограничаване правата на гражданите.

19. След жалба от страна на жалбоподателя Върховният административен съд с окончателно решение от 15 юли 2009 г. (реш. № 9720 от 15 юли 2009 г. по адм. д. № 15505/2008 г., ВАС, III о.) оставя в сила решението на по-долустоящия съд, постановявайки, че напълно споделя мотивите му. Исканата от жалбоподателя информация е класифицирана. Следователно отказът да му се предостави тази информация е напълно основателен. Това не води до нарушение на Конвенцията, тъй като интересите, посочени в чл. 10, ал. 2 са обществени ценности от по-висша степен в сравнение с правото да се получи и разпространява информация, и за тяхната защита е допустимо ограничаване на правата на отделната личност.

Г. Документите, представени от правителството

20. Правителството представя писмо от 28 април 2009 г. от председателя на Държавна агенция „Национална сигурност“, структура, създадена през 2008 г. В писмото в отговор на запитване от страна на правителството се посочва, че Агенцията не разполага с информация, според която жалбоподателят е бил обект на специални разузнавателни средства в периода между 1 януари 1996 и 1 ноември 2001 г.

21. Правителството също така представя писмо от 8 април 2009 г. от председателя на Шуменския окръжен съд, в което в отговор на запитване от страна на правителството се посочва, че информацията във връзка с евентуално искане от съда за разрешаване използването на специални разузнавателни средства по отношение на жалбоподателя в периода между 1 януари 1996 и 1 ноември 2001 г. е класифицирана.

Д. Отказът на разследващите органи да предоставят на жалбоподателя копие от документи

22. През 2002 г. жалбоподателят подава жалба до Военно-окръжна прокуратура – Варна срещу действията на определени полицейски служители във връзка с негово предишно настаняване в психиатрична болница. Прокуратурата започва разследване по случая. На 22 април 2004 г. жалбоподателят иска да му бъде предоставено копие от материалите по делото. Прокурор от тази прокуратура отказва. Жалбоподателят повтаря своето искане пред Военно-апелативната прокуратура, но очевидно без успех.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Специални разузнавателни средства

23. Описание на съответните разпоредби на Конституцията от 1991 г., Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 и от 2005 г., Закона за специалните разузнавателни средства от 1997 г., Закона за защита на класифицираната информация от 2002 г. и Закона за достъп до обществена информация от 2000 г., както и на съдебната практика на националните съдилища и други свързани материали, могат да бъдат намерени в параграфи 7 – 50 от решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България (Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhiiev v. Bulgaria)* (№ 62540/00, 28 юни 2007 г.).

24. За целите на настоящия случай следва по-специално да се отбележи, че съгласно чл. 33 от Закона за специалните разузнавателни средства от 1997 г. лицата, на които са станали известни факти и сведения за специални разузнавателни средства, използвани при условията и по реда на този закон, както и събраните данни, са длъжни да не ги разгласяват. Съгласно чл. 1, ал. 3 от Закона за защита на класифицираната информация от 2002 г. „класифицираната информация” включва информация, представляваща държавна или служебна тайна. Чл. 25 от Закона определя като „държавна тайна” „информацията, определена в списъка по приложение № 1, нерегламентираният достъп до която би създал опасност за или би увредил интересите на Република България, свързани с националната сигурност, отбраната, външната политика или защитата на конституционно установения ред”. Приложение № 1 определя категориите информация, които могат да бъдат класифицирани като държавна тайна. Те включват (а) сведения за организацията, способите и средствата при изпълнение на специфични задачи, осъществявани чрез оперативно-издирвателната и оперативно-разузнавателната дейност на службите за сигурност и обществен ред, както и данни за специалните им съоръжения и получените в резултат на тези дейности информация и предмети, както и данни, позволяващи да се установят лица, оказали или оказващи им помощ в тези дейности (точка 3 от част II от приложението); (б) информация относно използвани съгласно законовите разпоредби специални разузнавателни средства (технически средства и/или способите за тяхното прилагане) (точка 6 от част II от приложението); и (в) данни, получени в резултат на използване на специални разузнавателни средства (точка 8 от част II от приложението).

25. След решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе) на 14

октомври 2008 г. правителството внася в парламента законопроект за изменение на Закона за специалните разузнавателни средства от 1997 г. Мотивите към законопроекта се позовават на решението на Съда и на необходимостта да се приведе закона в съответствие с изискванията на Конвенцията. Законопроектът е приет на 15 декември 2008 г. и влиза в сила на 27 декември 2008 г. Наред с множество други промени, изменението създава Национално бюро за контрол на специалните разузнавателни средства, независим орган, чиито петима членове се избират от парламента, и чиято задача е да следи за използването на специални разузнавателни средства и съхраняването и унищожаването на информацията, получена чрез такива средства, както и за защита на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразното използване на специални разузнавателни средства (нови чл. 34б, ал. 1, чл. 34в и чл. 34г). Бюрото е постоянен действащ орган, който има своя собствена администрация (нов чл. 34б, ал. 3). При изпълнението на своите функции, то може (а) да изисква от компетентните органи да му предоставят информация във връзка с използването на специални разузнавателни средства; (б) да проверява редовността на водене на регистрите; (в) да има достъп до помещенията, в които се съхранява придобитата чрез специални разузнавателни средства информация; (г) да дава задължителни указания, свързани с подобряване режима на използване и прилагане на специални разузнавателни средства, както и за съхраняване и унищожаване на придобитата чрез тях информация; и (д) да сезира органите на прокуратурата и ръководителите на компетентните органи при наличие на данни за неправомерно използване и прилагане на специални разузнавателни средства, съответно съхраняване или унищожаване на придобитата чрез тях информация (нов чл. 34ж). Бюрото представя на Народното събрание годишен доклад, съдържащ обобщени данни по въпросите, по които се използват специални разузнавателни средства (нов чл. 34б, ал. 5). То също информира по своя преценка гражданите, че спрямо тях са били прилагани неправомерно специални разузнавателни средства, освен ако уведомлението би могло да застраши целите на наблюдението (чл. 34ж).

26. На 22 октомври 2009 г., преди Бюрото да е могло реално да заработи, Народното събрание приема допълнителни изменения в Закона от 1997 г., с които закрива Бюрото и го замества със специална парламентарна комисия, която има същите правомощия и задължения, с изключение на правото да дава задължителни указания (буква (г) в параграфа по-горе); тя може да прави само предложения за подобряване (чл. 34ж, изменен през 2009 г.). Измененията влизат в сила на 10 ноември 2009 г. Съгласно съответните изменения в Правилника за организация и дейност на Народното събрание, които влизат в сила на 19 декември 2009 г., Комисията всъщност е

подкомисия към Комисията по правни въпроси към Народното събрание (нов чл. 24а, ал. 1). Състои се от по един народен представител от всяка парламентарна група и има свои постоянни правила, одобрени от Народното събрание (нов чл. 24а, ал. 2). Тези правила са приети на 11 февруари 2010 г. Комисията, чиито настоящи петима членове са избрани от парламента на 22 декември 2009 г., се подпомага от петнадесет служители от специализираната администрация към Народното събрание (член 24а, ал. 3 от Правилника за организация и дейност на Народното събрание и чл. 14 от постоянните правила на комисията). Тя трябва да заседава при закрити врата и в съответствие с правилата, уреждащи класифицираната информация, най-малко веднъж седмично (чл. 9 и чл. 13 от постоянните правила на комисията).

27. Съгласно чл. 34ж от Закона от 1997 г., в изменената редакция, Комисията информира по своя преценка гражданите, че спрямо тях са прилагани неправомерно специални разузнавателни средства, освен ако уведомлението би могло да застраши целите на наблюдението, да позволи разкриване на оперативните методи или технически средства, или да постави живота или здравето на агент под прикритие или на неговите роднини или приятели в опасност.

28. До този момент Комисията е представила три годишни доклада: първият е представен през май 2010 г. и е приет от Народното събрание на 16 юни 2010 г., вторият е представен през май 2011 г. и е приет от Народното събрание на 18 май 2011 г., а третият е представен на 4 юли 2012 г. и все още предстои да бъде приет от Народното събрание. В този последен доклад комисията заявява, наред с другото, че е получила множество жалби от граждани и е взела мерки, за да ги разгледа. Тя е извършила проверки в седем града и е посочила много нередности, като например недостатъчно мотивирани искания за съдебно разрешение на използването на специални разузнавателни средства, липса на унищожаване на данните, получени чрез специални разузнавателни средства в рамките на законоустановените срокове, и пропуски да се докладва обратно на съда, който е разрешил използването на специални разузнавателни средства. Комисията продължава, като посочва, че липсата на правилно водени регистри затруднява осъществяването на надзор на функционирането на системата като цяло. Тя също така отбелязва много ниския процент на отказани искания за съдебно разрешение за използването на специални разузнавателни средства. Общият брой на исканията през 2011 г. е 13 846. Само на 116 е отказано, и то главно по чисто технически причини. По отношение на 7 881 лица са използвани специални разузнавателни средства. 747 от тях са допринесли за разкриването на данни, които впоследствие се използват по наказателни дела. Анализът на наличните данни показва, че властите не използват специалните

разузнавателни средства като крайна мярка, а рутинно, най-вече защото то представлява начин за събиране на доказателства почти без никакви усилия. Поради това е необходимо да се предвидят по-стриктни законови изисквания и да се засили съдебния контрол. Комисията прави редица конкретни предложения в това отношение.

Б. Отговорност на държавата за вреди

29. Чл. 2, ал. 1 от Закона от 1988 г. за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани (първоначално заглавие, изменено на 12 юли 2006 г. в Закон за отговорността на държавата и общините за вреди) предвижда отговорност на органите на дознанието, следствието, прокуратурата и съда в няколко ситуации: незаконно задържане под стража; обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено; прилагане от съда на задължително настаняване и лечение или принудителни медицински мерки, когато те бъдат отменени поради липса на законно основание; изпълнение на наложено наказание над определения срок или размер.

30. На 10 март 2009 г. към чл. 2, ал. 1 е допълнена точка 7. Тя предвижда, че държавата носи отговорност за вреди, които органите на дознанието, следствието, прокуратурата и съда са причинили на граждани посредством незаконно използване на специални разузнавателни средства. Не се съобщава за съдебна практика по тази разпоредба.

31. В своята съдебна практика Върховният касационен съд и Върховният административен съд постановяват, че разпоредбите относно отговорността по Закона от 1988 г. – в това число допълнените след първоначалното приемане на закона разпоредби – предоставят на съответните лица материално право да търсят обезщетение за вреди и нямат обратно действие (реш. № 63 от 21 февруари 1997 г. по гр. д. № 2180/1996 г., ВС; реш. № 529 от 17 юли 2001 г. по гр. д. № 24/2001 г., ВКС; опр. № 9134 от 3 октомври 2007 г. по адм. д. № 8175/2007 г., ВАС, III о.; опр. № 1046 от 6 август 2009 г. по гр. д. № 635/2009 г., ВКС, III г. о.; опр. № 1047 от 7 август 2009 г. по гр. д. № 738/2009 г., ВКС, III г. о.; реш. № 335 от 31 май 2010 г. по гр. д. № 840/2009 г., ВКС, III г. о.; реш. № 329 от 4 юни 2010 г. по гр. д. № 883/2009 г., ВКС, IV г. о.).

III. ПРИЛОЖИМИ ДОКУМЕНТИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА

32. Комитетът на министрите към Съвета на Европа, който съгласно чл. 46, ал. 2 от Конвенцията има задължение да следи за изпълнението на решенията на Съда, все още разглежда изпълнението от страна на

България на решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе). Според информация, публикувана на интернет страницата на Комитета, делото към момента е под „засилено наблюдение”. Последното развитие по него е, че на 2 март 2011 г. българското правителство е представило план за действие, на 23 август 2011 г. е представило допълнителна информация, а на 26 юни 2012 г. е подало допълнителен план за действие (в който, наред с другото, се посочва, че не му е известна съдебна практика по новата точка 7 на чл. 2, ал. 1 от Закона от 1988 г. – вж. параграф 30 по-горе). Все още са в ход двустранни контакти между администрацията на Комитета и правителството с цел събиране на повече информация, необходима за представянето пред Комитета на преработен план за действие или доклад.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

33. Жалбоподателят се оплаква на основание чл. 8 от Конвенцията, че законодателството за разрешаване използването на специални разузнавателни средства в България не предоставя достатъчно гаранции срещу злоупотреба и не допуска властите да предоставят каквато и да е информация за това дали един човек е бил подложен на такива средства. Той също така се оплаква на основание чл. 10 от Конвенцията, че са отхвърлени първото и второто му искане за информация дали е бил подложен на използването на специални разузнавателни средства.

34. Съдът отбелязва, че исканията на жалбоподателя за предоставяне на информация касаят изключително и само въпроса дали е бил подложен на използването на специални разузнавателни средства, или не. При тези обстоятелства Съдът счита, че оплакването му относно отказите да му бъде предоставена такава информация следва да бъде разгледано като един от аспектите на по-широкото му оплакване относно липсата на достатъчно гаранции срещу неоснователна намеса в правата му по чл. 8 от Конвенцията. Член 8, доколкото е приложим, гласи следното:

„1. Всеки има право на неприкосновеност на личния ... си живот, ... и на тайната на кореспонденцията.

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност

или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

А. Становища на страните

35. Правителството твърди, че жалбоподателят няма статут на жертва и че не е налице намеса в правото му на неприкосновеност на личния живот и тайната на кореспонденцията му, защото, както е видно от писмото на Държавна агенция „Национална сигурност”, той не е бил обект на специални разузнавателни средства. Неговото предположение, че е бил подложен на такова наблюдение, формирано неправилно въз основа на случайни инциденти, е погрешно. Прочитът на неговите искания и молби показва, че погрешно е интерпретирал някои факти. По закон категорията лица, които биха могли да бъдат подложени на наблюдение, е доста ограничена, както и органите, които биха могли да поискат такова наблюдение. Във връзка с това не трябва да се пренебрегва фактът, че в периода 2008 – 2009 г. Законът за специалните разузнавателни средства от 1997 г. и Законът за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. са изменени, засилвайки съответните гаранции. Законът сега предвижда съдебно разрешение за използването на специални разузнавателни средства и писмено уведомяване на заинтересованите лица в случаите на неправомерно използване на специални разузнавателни средства. Нещо повече, Законът от 1988 г. предвижда отговорност на държавата в случаите на незаконно използване на специални разузнавателни средства.

36. Жалбоподателят твърди, че съгласно съдебната практика на Съда понякога самото съществуване на законодателство, разрешаващо използването на специални разузнавателни средства, може да направи човек жертва на предполагаемо нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Не е необходимо да се установи, че той всъщност е бил подложен на използването на такива специални разузнавателни средства. Следователно, без значение е писмото на Държавна агенция „Национална сигурност”, която твърди, че не разполага с информация, че са използвани специални разузнавателни средства срещу жалбоподателя. Във всеки случай това писмо не представлява доказателство, че жалбоподателят не е бил подложен на използването на специални разузнавателни средства. Когато той е поискал информация по този въпрос през 2001 и 2003 г., Законът за специалните разузнавателни средства от 1997 г. е позволявал редица органи да изискват използването на специални разузнавателни средства срещу дадено лице. Държавна агенция „Национална сигурност”, която е създадена много след това, през 2008 г., е

наследник само на някои от тези органи. Следователно писмото от 2009 г., в което агенцията заявява, че не разполага с информация, че жалбоподателят е бил подложен на използването на специални разузнавателни средства, не може да докаже, че други органи не са искали разрешение за използването на такива средства спрямо жалбоподателя. Освен това законът продължава да бъде неясен по отношение на начина, по който следва да се записва и съхранява информацията за използването на специални разузнавателни средства. Поради това е трудно да се приеме, че агенцията би могла да предостави пълна информация по този въпрос. Друга причина, поради която информацията, дадена от председателя на агенцията е със съмнителна надеждност, е че по закон всяка информация, свързана с използването на специални разузнавателни средства, е класифицирана и нейното разгласяване на неупълномощено лице представлява престъпление. Поради това е трудно да се повярва, че Държавна агенция „Национална сигурност” ще огласи точна информация за използването на специални разузнавателни средства срещу жалбоподателя. Единственият орган, освен окръжния съд, който би бил в състояние да даде изчерпателна и надеждна информация по този въпрос, е Националното бюро за контрол над специалните разузнавателни средства, чието създаване е предвидено с измененията от 2008 г. на Закона от 1997 г.

37. Жалбоподателят продължава, като твърди, че горните аргументи показват също, че е имало намеса в правата му по чл. 8. Тази намеса не отговаря на изискванията на втора алинея на тази разпоредба, както те са тълкувани от Съда по отношение на използването на специални разузнавателни средства. Жалбоподателят обръща внимание на констатациите на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе), като поставя особен акцент върху констатацията на Съда, че съгласно българското законодателство не е възможно да се получи каквато и да е информация относно използването на специални разузнавателни средства. Според жалбоподателя тази невъзможност е в нарушение на Конституцията, както е тълкувана от Конституционния съд, Закона за достъп до обществена информация от 2000 г. и законите, уреждащи защитата на личните данни. Решенията на националните съдилища по трите заведени от него дела са пренебрегнали тези разпоредби, като по този начин са премахнали важна предпазна мярка срещу незаконосъобразно използване на специалните разузнавателни средства. Също така е необходимо да се посочи, че в България не съществуват публични доклади за цялостното функциониране на системата за използване на специални разузнавателни средства, както и че делата с цел получаване на достъп до класифицирани доклади или статистическа информация по този въпрос са безрезултатни. В същото

време на българската общественост са известни от скандали в пресата редица нарушения при използването на специални разузнавателни средства от страна на властите.

Б. Преценката на Съда

1. Допустимост

38. Правителството твърди, че в действителност жалбоподателят не е бил подложен на използването на специални разузнавателни средства, на което основание счита, че той не е жертва на намеса в правата му по чл. 8 от Конвенцията. Съдът отбелязва, че по редица предишни дела е постановявал, че до степенята, до която законодателството предвижда система за използване на специални разузнавателни средства, чрез която потенциално е възможно следенето на пощата и телекомуникациите на всички лица в държавата, без те да знаят, освен ако е налице невнимание, умишлено изтичане или последващо уведомление, това засяга пряко всички ползватели или потенциални ползватели на пощенските и телекомуникационните услуги в страната. По всички тези дела Съдът е приел, че дадено лице може да претендира, че е жертва на нарушение, като причина за това е самото съществуване на специални разузнавателни средства или на законодателство, разрешаващо наличието им, без да се налага да твърди, че такива средства в действителност са приложени спрямо него (вж. *Клас и други срещу Германия (Klass and Others v. Germany)*, 6 септември 1978 г., §§ 30 – 38, серия А, № 28; *Малоун срещу Обединеното кралство (Malone v. the United Kingdom)*, 2 август 1984 г., § 64, серия А, № 82; *Вебер и Саравия срещу Германия (Weber and Saravia v. Germany)*, (реш.), № 54934/00, §§ 78 – 79, ЕСПЧ, 2006-XI; *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България*, № 62540/00, §§ 58 – 59, 28 юни 2007 г.; *Либърти и други срещу Обединеното кралство (Liberty and Others v. the United Kingdom)*, № 58243/00, § 57, 1 юли 2008 г., и *Йордачи и други срещу Молдова (Iordachi and Others v. Moldova)*, № 25198/02, § 34, 10 февруари 2009 г.).

39. Наскоро по делото *Кенеди срещу Обединеното кралство (Kennedy v. the United Kingdom)* (№ 26839/05, § 125, 18 май 2010 г.), бидейки отново изправен пред подобно възражение от страна на ответното правителство, Съдът е посочил, че не трябва да се забравя причината за неговото отклоняване по делата, засягащи тайни мерки, от общия му подход, че лицата не могат да оспорват законодателството по принцип: да се гарантира, че тайната на тези мерки не води до това те да се превърнат в ефективно неоспорими и да останат извън контрола на националните съдебни органи и на Съда. Съдът

продължава, като посочва, че когато на национално равнище няма възможност за оспорване прилагането на предполагаеми мерки за тайно наблюдение, широко разпространеното подозрение и тревога сред обществеността за злоупотреба с използването на специални разузнавателни средства не може да се приеме за неоснователно. Съдът добавя, че в тези случаи, дори когато действителният риск от използване на специални разузнавателни средства е нисък, има нужда от засилен контрол от Съда.

40. В съответствие със своите решения по тези дела Съдът намира, че жалбоподателят може да претендира, че е жертва поради самото съществуване на законодателство в България, което разрешава използването на специални разузнавателни средства. Няма доказателства, че жалбоподателят е лице, което е от особен интерес за властите. Обаче, тъй като той не твърди, че в действителност е бил подложен на използването на специални разузнавателни средства, той не трябва да доказва наличието на разумна вероятност това да се е случило (вж. *Халфорд срещу Обединеното кралство (Halford v. the United Kingdom)*, 25 юни 1997 г., §§ 55 – 57, *Доклади за присъди и решения* 1997-III). Нещо повече, не може да бъде пренебрегван фактът, че по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе, §§ 93 и 103) Съдът е установил, че българското законодателство към 2007 г. не осигурява достатъчно гаранции срещу риска от злоупотреба със системата на специалните разузнавателни средства, нито ефикасни средства за правна защита в това отношение.

41. Следователно възражението на правителството относно статута на жалбоподателя като жертва трябва да бъде отхвърлено.

42. Освен това Съдът счита, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3, т. „а” от Конвенцията, нито е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

(а) Обхват на делото

43. Съдът започва с наблюдението, че макар правителството в своето становище да е посочило промените от 2008 – 2009 г. в закона, регламентиращ специалните разузнавателни средства (вж. параграфи 25 – 27 по-горе), които са резултат от решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе), оплакването на жалбоподателя, повдигнато през юни 2004 г., се отнася за периода, предхождащ този напредък. Следователно Съдът трябва да разгледа делото чрез позоваване на правната рамка, която е в сила по времето, когато жалбоподателят е

подал своята жалба (вж. *Думитру Попеску срещу Румъния (Dumitru Popescu v. Romania)* (№ 2), №71525/01, § 84, в началото, 26 април 2007 г., и *Калмановичи срещу Румъния (Calmanovici v. Romania)*, № 42250/02, § 125, в края, 1 юли 2008 г.). Има още две причини, поради които не е уместно по това дело да се разглежда съвместимостта на правното развитие от 2008 – 2009 г. с Конвенцията. На първо място, становищата на страните, които са подадени през септември 2009 г., не покриват всички от тях и не разглеждат по-подробно въпроса дали те са съвместими с Конвенцията. На второ място, което е и по-важно, това развитие все още е предмет на разглеждане от страна на Комитета на министрите при изпълнение на задължението му по чл. 46, ал. 2 от Конвенцията за контрол на изпълнението на решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (вж. параграф 32 по-горе). Предстои Комитетът да се произнесе относно тези тенденции (обратно на: *Сдружение против швейцарските фабрики за животни (VgT) срещу Швейцария (Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland)* (№ 2) [ГК], №32772/02, § 67, ЕСПЧ 2009-...).

(б) Наличие на намеса

44. Като взе предвид трайната си практика в тази област (вж. *Клас и други*, § 41; *Малоун*, § 64; *Вебер и Саравия*, §§ 77 – 79; *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев*, § 69; *Либърти и други*, § 57; и *Йордачи и други*, § 34, всички цитирани по-горе), Съдът приема, че самото съществуване на законодателство, позволяващо използването на специални разузнавателни средства, представлява намеса в правата на жалбоподателя по чл. 8. Поради това е необходимо да се провери дали тази намеса е оправдана съгласно условията на алинея 2 от същия член: дали тя е „в случаите, предвидени в закона“ и „необходими в едно демократично общество“ за една от целите, изброени в тази алинея.

(в) Обосновка за намесата

45. По делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе, §§ 79 – 84) Съдът приема, че българското законодателство, уреждащо специалните разузнавателни средства, което е в сила до 2007 г., частично отговаря и частично не отговаря на изискването на чл. 8 намесата да е „в случаите, предвидени в закона“. Съдът констатира, че законовата процедура за разрешаване използването на специални разузнавателни средства, ако се спазва стриктно, предлага достатъчна защита срещу произволно или безразборно използване на такива средства. Въпреки това той установява наличието на проблеми с а) липсата на контрол от независим орган по отношение на прилагането на мерки за използване

на специални разузнавателни средства, както и на това дали данните, получени чрез такива мерки ще бъдат унищожени в рамките на законовия срок, ако наблюдението се е оказало безрезултатно; б) липсата на достатъчни гаранции по отношение на специалните разузнавателни средства, използвани на основание причини, свързани с националната сигурност, а не в контекста на наказателно производство; в) липсата на правна регулация, определяща със съответната степен на точност начина на проверка на такива данни, или процедурите за запазване на тяхната непокътнатост и поверителност и процедурите за тяхното унищожаване; г) липсата на независим орган, който следи и докладва относно функционирането на системата на специални разузнавателни средства; д) липсата на независим контрол върху използването на данни, попадащи извън обхвата на първоначалното искане за използването на специални разузнавателни средства; и е) липсата на уведомяване на заинтересованите лица, дори когато това може да се направи без да се застрашава целта на наблюдението (пак там, §§ 85 – 91). Въз основа на това Съдът заключава, че българското законодателство не предвижда достатъчни гаранции срещу риска от злоупотреба, присъщ на всяка система за тайно наблюдение (пак там, § 93).

46. Тъй като правната рамка, приложима към момента, когато жалбоподателят е подал жалбата си, е същата, Съдът не вижда причина да се произнесе по друг начин по настоящото дело. Той заключава, че намесата в правото на жалбоподателя по чл. 8 не е „в случаите, предвидени в закона“ по смисъла на алинея 2 от тази разпоредба. Това заключение премахва необходимостта Съдът да определи дали намесата е била „необходима в едно демократично общество“ за една от изброените цели (вж. *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев*, цитирано по-горе, § 93).

47. Следователно е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

48. Жалбоподателят се оплаква на основание чл. 6, ал. 1 и чл. 13 от Конвенцията, че липсата на информация за това дали е бил обект на използване на специални разузнавателни средства не му позволява да търси каквато и да е правна защита в това отношение.

49. Съдът счита, че при обстоятелствата по настоящото дело е подходящо да разгледа това оплакване единствено чрез позоваване на чл. 13 от Конвенцията, който гласи:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“

А. Становища на страните

50. Твърденията на правителството са посочени в параграф 35 по-горе.

51. Жалбоподателят твърди, че съгласно българското законодателство не е налице възможност, при каквито и да е обстоятелства, заинтересованите лица да узнаят дали са били обект на използване на специални разузнавателни средства. Това е видно от констатациите на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе), както и от решенията на Върховния административен съд по трите дела, заведени от жалбоподателя и по две други дела. Не само, че Законът за специалните разузнавателни средства от 1997 г. не съдържа разпоредба за уведомяване на засегнатите лица, но по закон е невъзможно за тях да получат информация по този въпрос, дори ако търсят активно. Поради това е невъзможно на практика да се предяви иск за обезщетение за вреди във връзка с това, независимо от изменението от 2009 г. на Закона за отговорността на държавата и общините от 1988 г. Във всеки случай това изменение не обхваща периода, по отношение на който се оплаква жалбоподателят.

Б. Преценката на Съда

52. Съдът счита, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3, т. „а” от Конвенцията, нито е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

53. Съдът вече е установил, че до 2007 г. не е имало начини, позволяващи на лицата, които са подложени или подозират, че са подложени на използването на специални разузнавателни средства, да защитят правата си (вж. *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев*, цитирано по-горе, § 102). В конкретния случай единственото средство, посочено от правителството, е иск за обезщетение за вреди по новата точка 7 на чл. 2, ал. 1 от Закона от 1988 г., допълнена през месец март 2009 г. (вж. параграф 30 по-горе). Съдът е изправен пред същия аргумент по делото *Горанова-Караенева срещу България* (*Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*) (№ 12739/05, § 61, 8 март 2011 г.). Той отбелязва, че тази разпоредба е влязла в сила дълго след като жалбоподателят е подал жалбата си, докато оценката дали съществуват ефикасни вътрешноправни средства за защита е нормално да се извърши към момента на подаване на жалбата в Съда. Съдът продължава, като посочва, че дори да се направи изключение от това правило, той не е убеден, че новата точка 7 може да осигури ефикасна защита на жалбоподателя, главно защото българските съдилища последователно тълкуват измененията на разпоредбите за

отговорността в Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. като такива, които предоставят материални права и нямат обратно действие (вж. също параграф 31 по-горе). Ето защо е много малко вероятно тези съдилища да уважат иск по отношение на събитията, които предшестват влизането в сила на точка 7 с няколко години. Съдът отбелязва, че правителството не е посочило примери за обратното, и стига до заключението, че с оглед на обстоятелствата по делото възможността за предявяване на иск по новата точка 7 не е ефикасно правно средство за защита. Съдът също така отбелязва, че правителството не е посочило друго правно средство за защита и че такова не е известно (вж. *Горанова-Караенева*, цитирано по-горе, §§ 62 – 64).

54. Съдът не вижда причина да се произнесе по друг начин по настоящото дело. Все още не се съобщава за наличие на съдебна практика по новата точка 7 на чл. 2, ал. 1 от Закона от 1988 г. (вж. параграф 30 по-горе, в края). Правителството не е представило никакви примери за присъждане на обезщетение съгласно тази разпоредба по отношение използването на специални разузнавателни средства, предхождащи влизането ѝ в сила – а в действителност и изобщо по отношение на използването на специални разузнавателни средства; напротив, както то признава през юни 2012 г., не му е известна съдебна практика по тази разпоредба (вж. параграф 32 по-горе).

55. Тъй като акцентът на настоящото дело е върху невъзможността на жалбоподателя да получи информация за използването на специални разузнавателни средства срещу него, Съдът припомня също така констатацията си по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе, § 101), че към съответния момент в България, освен ако не са обвинени в извършване на престъпление въз основа на данни, получени чрез използването на специални разузнавателни средства, или ако не се възползват от изтичане на информация, заинтересованите лица не биха могли да узнаят дали са били обект на такова наблюдение, в резултат на което те не могат да поискат каквато и да е правна защита в това отношение. Вярно е, че по силата на новия чл. 34з от Закона за специалните разузнавателни средства от 1997 г., в изменената му редакция, специална парламентарна комисия следва да уведоми лицата, неправомерно подложени на специални разузнавателни средства, ако това може да бъде направено, без да навреди на някои по-значими интереси (вж. параграф 27 по-горе). Това обаче не може да бъде взето предвид, тъй като тази възможност е възникнала дълго след подаването на жалбата и не е ясно дали важи и за минали случаи на използване на специални разузнавателни средства. Освен това няма

индикация, че тази комисия е длъжна да разглежда искания за информация, подадени от физически лица (вж. параграф 26 по-горе).

56. Следователно е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

57. Жалбоподателят се оплаква на основание чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, че съдебното производство, свързано с първото му искане за достъп до информация, не е било справедливо, защото съдилищата са решили делото въз основа на твърде неясни законови разпоредби, и защото техните решения са базирани на флагрантно неправилно тълкуване на закона. Той също така твърди, че не е бил равнопоставен с органа ответник, тъй като в решението си от 12 февруари 2004 г. Върховният административен съд е посочил, че трябва да се оцени законосъобразността на мълчаливия отказ да се предостави информация на жалбоподателя въз основа на предполагаемите причини за този отказ.

58. След като, позовавайки се на чл. 8 от Конвенцията, разгледа състоянието на българското законодателство, уреждащо специалните разузнавателни средства, както и, позовавайки се на чл. 13 от Конвенцията, наличието на правни средства за защита в това отношение, Съдът не счита, че е необходимо да разглежда тези оплаквания.

IV. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 34 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

59. Жалбоподателят се оплаква на основание чл. 34 от Конвенцията, че органите на прокуратурата са отказали да му предоставят копие от документите, които е поискал.

60. Съдът не е убеден, че отказът на органите на прокуратурата да предоставят документи на жалбоподателя му е попречил да подаде жалба до Съда (вж. *Глукик срещу Русия (Glukhikh v. Russia)* (реш.), № 1867/04, 25 септември 2008 г.). Няма индикации, че жалбоподателят в действителност е искал да повдигне оплаквания във връзка с въпросите, които касаят поисканите от него документи, или че в резултат на това Съдът е възпрепятстван да разгледа по подходящ начин тези оплаквания (обратно на: *Здравко Петров срещу България (Zdravko Petrov v. Bulgaria)*, № 20024/04, § 62, 23 юни 2011 г.).

61. Поради това не може да се приеме, че ответната държава не е изпълнила задължението си по чл. 34 от Конвенцията.

V. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

2. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

63. Жалбоподателят претендира 10 000 евро (EUR) обезщетение за неимуществените вреди, претърпени в резултат на нарушенията на чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията. Той твърди, че България не само е нарушила неговите права, произтичащи от тези разпоредби, но също така не е успяла да се съобрази с решението на Съда по делото *Асоциацията за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе), като промени своите закони по подходящ начин. Жалбоподателят се позовава на редица публични скандали, свързани с нередности при използването на специални разузнавателни средства; по негово мнение те показват, че промените в Закона от 1997 г. не са довели до каквото и да е съществено подобрение. Това е видно също и от отхвърлянето от страна на Върховния административен съд на жалбата на жалбоподателя срещу отказа на третото му искане за достъп до информация. При тези обстоятелства самото констатиране на нарушение не би било достатъчно, за да поправи неимуществените вреди, претърпени от него.

64. Правителството твърди, че претенцията е прекомерна и недоказана. По негово мнение установяването на нарушение би представлявало достатъчно справедливо обезщетение за жалбоподателя. При условията на евентуалност то твърди, че присъденото от Съда обезщетение не трябва да надхвърля реалните вреди, претърпени от жалбоподателя, и следва да е в съответствие с тези, присъдени по подобни дела.

65. При обстоятелствата по настоящото дело Съдът счита, че установяването на нарушение представлява достатъчно справедливо обезщетение за неимуществените вреди, претърпени от жалбоподателя (вж. наскоро постановеното решение по делото *Либърти и други*, цитирано по-горе, § 77). Той отбелязва доводите на жалбоподателя относно твърдяното неизпълнение от страна на България да се съобрази с решението по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе). При все това Съдът не счита, че въпросите, повдигнати от жалбоподателя, трябва да доведат до присъждането на обезщетение за неимуществени вреди по

няколко причини. Първо, нарушенията на чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията, установени по настоящото дело, са базирани на състоянието на законодателството преди решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (вж. *Горанова-Караенева*, цитирано по-горе, § 81). Второ, Съдът досега не е уважавал претенции за присъждане на наказателно или квалифицирано обезщетение за вреди (вж. *Грийнс и М. Т. срещу Обединеното кралство (Greens and M.T. v. the United Kingdom)*, № 60041/08 и № 60054/08, § 97, 23 ноември 2010 г., с по-нататъшни препратки). Той смята, че по настоящото дело не е налице нещо, което разумно да оправдае отклонение от този подход. Освен това въпросът дали България е изпълнила или не решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе) все още е висящ пред Комитета на министрите (вж. параграф 32 по-горе).

Б. Разноски

66. Жалбоподателят претендира възстановяване на 1 481,70 евро за двадесет и един часа и десет минути правна работа на адвокатите му по националните производства, описани в параграфи 11 – 12 и 14 – 15 по-горе, при часова ставка 70 евро на час, както и възстановяване на 3 757 евро за петдесет и три часа и четиридесет минути правна работа на същите адвокати по производството в Страсбург, при същата часова ставка от 70 евро на час. Жалбоподателят претендира също 56 евро за пощенски, канцеларски, копирни и телефонни разходи. Той представя договор за правна помощ между него и адвокатите му, сключен на 10 септември 2009 г., и почасов график за извършената работа, като иска всяка сума, присъдена от Съда по този иск, да бъде платена директно на неговите процесуални представители.

67. Правителството оспорва броя на часовете, прекарани от адвокатите на жалбоподателя в работа по делото. То също така твърди, че часовата ставка, начислявана от тези адвокати е няколко пъти по-висока от обичайните тарифи на адвокатите в България. То предлага присъденото обезщетение по отношение на разходи за адвокатски хонорари да не надхвърля разходите, за които е доказано, че са били действително направени и необходими. Правителството продължава, като сочи, че претенцията по отношение на другите разходи трябва да се уважи само дотолкова, доколкото е подкрепена с документи.

68. Според практиката на Съда разноските, претендирани по чл. 41 от Конвенцията, трябва да са били действително направени и необходими, и да са в разумен размер.

69. Разноските, направени за да се предотврати нарушение или да се получи обезщетение за нарушение на Конвенцията чрез вътрешния

правен ред, подлежат на възстановяване на основание на тази разпоредба (вж. наскоро постановеното решение по делото *Милева и други срещу България (Mileva and Others v. Bulgaria)*, № 43449/02 и № 21475/04, § 123, 25 ноември 2010 г.); всички разходи, направени във връзка с производствата, описани в параграфи 11 – 12 и 14 – 15 по-горе по принцип попадат в тази категория. Що се отнася до правните разходи, направени за производството в Страсбург, Съдът отбелязва, че при разглеждането на иск по отношение на разноски за производството пред него, той не е обвързан с национални скали или стандарти (пак там, § 125). Като взе предвид материалите, с които разполага, и горните съображения, и като отбелязва по-специално, че делото е по същество продължение на делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* (цитирано по-горе) и че част от жалбата е обявена за недопустима, Съдът намира за разумно да присъди на жалбоподателя сумата от 2 500 евро за разноски по всички искове, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума. Тази сума следва да бъде платена директно на процесуалните представители на жалбоподателя.

70. По отношение на иска за други разноски Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е представил никакви документи, с които да удостовери извършването им. При тези обстоятелства, и като се имат предвид условията на чл. 60, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда, Съдът не присъжда обезщетение по отношение на тези разходи.

В. Лихва за забава

3. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* за допустима жалбата по отношение на намеса в правото на жалбоподателя на неприкосновеност на личния живот и на тайната на кореспонденцията и твърдяната липса на ефикасни правни средства за защита в това отношение, а останалата част от жалбата за недопустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията;

4. *Постановява*, че не е необходимо да разглежда отделно оплакванията по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията;
5. *Постановява*, че установяването на нарушение представлява само по себе си достатъчно справедливо обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от жалбоподателя;
6. *Постановява*
  - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата на влизане в сила на съдебното решение съгласно чл. 44, ал. 2 от Конвенцията сумата от EUR 2 500 (две хиляди и петстотин евро) за разноси, в легова равностойност към датата на плащането, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;
  - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
7. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 23 октомври 2012 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатош Арачи
Заместник-секретар на Отделението

Лех Гарлицки
Председател